MÜZİK SANATI VE EĞİTİMİNDE

ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR VI

EDİTÖRLER:

Doç. Bahadır ÇOKAMAY

Prof. Dr. Begüm ÖZ

EĞİTİM
yayınevi

MÜZİK SANATI VE EĞİTİMİNDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR VI

Editörler: Doç. Bahadır Çokamay, Prof. Dr. Begüm Öz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)
Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)
Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam
Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-57-7
1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık
İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara
Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

MÜZİK SANATI VE EĞİTİMİNDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR VI
Editörler: Doç. Bahadır Çokamay, Prof. Dr. Begüm Öz
VI+298 s., 160x240 mm
Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-6613-57-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

ilk okuyan siz olun
kitapmatik
internetteki kitapçınız

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN ÖĞRENCİLERİN MÜZİK EĞİTİMİ VE EĞİTİM KURUMLARIYLA İLGİLİ AİLE DENEYİMLERİ[1]

Senem SİPAHİ ŞİRİN[2], Begüm ÖZ[3]

GİRİŞ

Bazı çocuklar, fiziksel açıdan herhangi bir sorun yaşamadan dünyaya gelmelerine rağmen, bir veya iki yaşlarına ulaştıklarında sözel iletişim kurma becerilerinde zorluk yaşayabilirler ve söylenenlere tepki göstermeme gibi sorunlar ortaya çıkabilir. Yapılan özel testler sonucunda, bu tür sorunlara neden olan durumlar, Otizm Spektrum Bozukluğu'na (OSB) dâhil edilebilir.

Özel gereksinimli kapsamında olan Otizm Spektrum Bozukluğu'na sahip olan bireyler; erken çocukluk döneminde fark edilmeye başlanan, sınırlı düzeyde sözlü ve sözsüz iletişim, etkinliklere katılmama, sosyalleşmede güçlük çekme gibi özelliklere sahiptirler (MEB, 2010). OSB, yaşamın erken dönemlerinde başlayan ve yaşam boyu süren, sosyal ilişkiler, iletişim, davranış ve bilişsel gelişmede gecikme ve sapma gibi özellikler gösteren nöropsikiyatrik bir bozukluk olarak kabul edilmektedir. Bu bozukluk, karşılıklı sosyal etkileşimde, sözel iletişimde bozukluklar ve basmakalıp stereotipik davranış örüntüsü ile karakterizedir (MEB, 2008).

OSB de dahil, özel gereksinimi olan çocukların akranları ile birlikte aynı okullarda eğitim görmeleri ve aynı sınıflarda olmaları dünyada olduğu gibi ülkemizde de kaynaştırma tanımının temel ilkesi olarak görülmektedir (Sucuoğlu ve Kargın'dan akt. Yazıcıoğlu, 2018). Ülkemizde kaynaştırma uygulaması ilk defa 1983 yılı 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yasası'nın 4. maddesi gereğince ilköğretimin her basamağında uygulanmaya başlanmıştır (Sargın ve Sünbül, 2002). 1997'de çıkarılan 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve buna dayalı olarak 2000 yılında yürürlüğe giren Özel

---

1 Bu çalışma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Programında tamamlanan "Türkiye'de otizm spektrum bozukluğu olan ve müzik eğitimi alan öğrencilerin karşılaştığı sorunlara yönelik eğitimci ve aile görüşleri" başlıklı tezden üretilmiştir.

2 YL Mezunu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0002-2309-2273, senemsipahi95@gmail.com

3 Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, ORCID ID: 0000-0001-8346-7308, begumusic@gmail.com

Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile yaygın olarak uygulanmaya başlanmıştır (MEB, 2010).

Müzik dersi, öğrencilerin birbirleriyle etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı, öğrencilerin kendilerini hem bireysel, hem de gruplar halinde ifade edebilmelerine olanak sağlayan bir derstir. Müzik dersinin bu özellikleri özel gereksinimli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesinde ve sosyal yönden kabul edilmeleri üzerinde etkili olabilmektedir (Güven, 2011: 710). Yapılan bir çalışmada da beş OSB'ye sahip öğrencinin sözlü ve sözsüz müzik etkinliklerinde sosyal iletişimin minimum olmasına rağmen, üç OSB'ye sahip öğrencinin müzik etkinliklerinde birbiri ile karşılıklı iletişim sağladıklarını belirtilmiştir (Fong ve Jelas, 2010). Dolayısıyla OSB'ye sahip öğrencilerin müzik eğitimi almasının, onların iletişim becerilerini geliştirdiği söylenebilir. Ancak ülkemizde OSB olan bireylerin, örgün eğitim kurumlarında kaynaştırma eğitimi kapsamında verilen müzik eğitimi haricinde, üniversite düzeyinde mesleki müzik eğitimi alma oranı oldukça düşüktür. Bu nedenle, mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda OSB olan öğrencilerin durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi gelecek dönemlerde atılacak adımlara kaynak olması bakımından önem kazanmaktadır.

Ayrıca, özel yeteneğe sahip olan özel gereksinimli bireyler de kaynaştırma uygulaması ile güzel sanatlar liselerinde eğitim hayatlarına devam edebilmektedirler. Güzel sanatlar liselerine girebilmeleri için her yıl özel gereksinimli bireyler için ayrı kontenjan açılmaktadır. Diğer normal gelişim gösteren akranları gibi özel gereksinimli bireyler de yetenek sınavı ile güzel sanatlar liselerine girebilmektedirler. Yayınlanan "Yetenek Sınavı ile Öğrenci Alan Okullara Başvuru" başlıklı genelgede; "Rehberlik ve araştırma merkezleri bünyesinde hizmet veren özel eğitim değerlendirme kurulu kararı doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan ve kaynaştırma yoluyla eğitim alacak öğrenciler komisyon tarafından bu genelgede belirtilen usul ve esaslara göre kendi aralarında beceri/yetenek sınavına alınacaktır", "Aday öğrencilerden; Rehberlik ve araştırma merkezleri bünyesinde hizmet veren özel eğitim değerlendirme kurulu kararı doğrultusunda özel eğitime ihtiyacı olan ve kaynaştırma yoluyla eğitim alacak olan öğrenciler yetenek sınavı 50 (elli) puan barajını geçmek şartıyla 100 puan üzerinden değerlendirilir. Yetenek sınavını kazanan bu durumdaki öğrenciler, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerindeki öğrenci nakil ve yerleştirme komisyonlarınca yerleştirilecektir" açıklamaları yayınlanmıştır (MEB, 2020b).

Bu bağlamda yapılan bu araştırmada, Otizm Spektrum Bozukluğu olan ve müzik eğitimi alan öğrencilerin eğitim kurumlarıyla ilgili yaşadıkları sorunları aileler ile görüşmeler yaparak tespit etmek amaçlanmıştır.

Belirtilen amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ailelerinin müzik eğitimi verilen kurumlarda girilen yetenek sınavlarıyla ilgili görüşleri nelerdir?
2. Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ailelerinin, akranlarının Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciye yaklaşımı, akranlarıyla okul dışında iletişimi ve akranlarıyla etkinliklere katılım durumu ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ailelerinin lise ve üniversite karşılaştırması üzerine görüşleri nelerdir?
4. Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ailelerinin müzik kurumlarına önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseniyle yapılmıştır. Durum çalışmasının asıl amacı, bir durumu, olayı araştırarak belirli bir sonuca ulaştırılmasıdır (Köse, 2017: 109). Durum çalışması araştırmalarında genellikle birden çok veri toplama yöntemi kullanılır, bunun sayesinde geniş bir veri çeşitliliğine ulaşılabilir. Durumlar birbirinden farklı olabilir; bu yüzden elde edilen sonuçlara genelleme yapılmaması gerekir. Bir duruma yönelik elde edilen sonuçların benzer durumların açıklanmasına ilişkin örnekler oluşturması beklenir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 73).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, verilerin toplanması için katılımcılarla ZOOM programı üzerinden çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan yarı yapılandırılmış sorulara cevap vermeleri istenmiş ve görüşme başında katılımcılardan izin alınarak görüşmeler video kayıt altına alınmıştır. Toplamda 8 aile ile görüşme yapılmış, katılımcılar A1, …, A8 olarak kodlanmıştır. Bu araştırmada, elde edilen veriler tematik analiz ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir.

Araştırma kapsamında, öncelikle görüşme verilerinden elde edilen ses kayıtları yazılı hale getirilmiştir. Yazılı görüşme verileri, MAXQDA 2020 programına aktarılarak tümevarımcı bir yaklaşım benimsenmiştir. Veriler titizlikle incelenerek kodlar oluşturulmuş ve bu kodlar dört ana tema altında gruplandırılmıştır. Temalar şu başlıkları içermektedir: Yetenek Sınavı, Okul Arkadaşları/Akranlar ve Etkinlikler, Lise ve Üniversite Eğitimi Karşılaştırması ve Müzik Kurumlarına Öneriler.

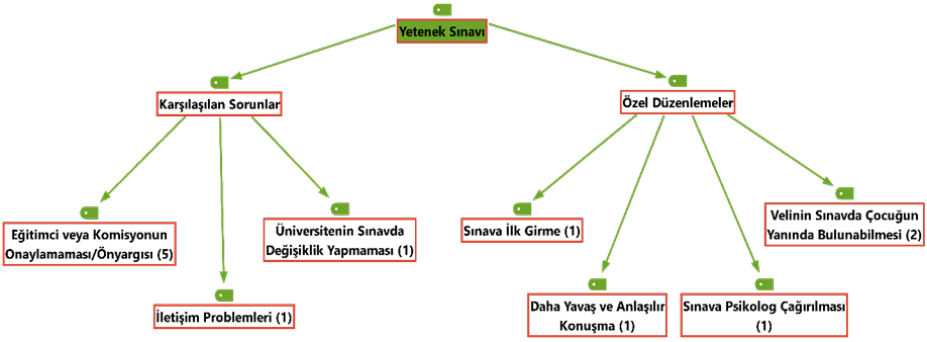
Araştırma verilerinin toplanması için gerekli etik kurul izni Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nden 14.10.2021 tarih ve 18/29 sayılı kararı ile alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, müzik eğitimi alan OSB'li çocukların ailelerinin müzik eğitimi verilen kurumlarda girilen yetenek sınavlarıyla ilgili görüşleri, akranlarının Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciye yaklaşımı, akranlarıyla okul dışında iletişimi ve akranlarıyla etkinliklere katılım durumu ile ilgili görüşleri, lise ve üniversite karşılaştırması üzerine görüşleri ve müzik kurumlarına önerileri hakkındaki görüşleri şekiller ile desteklenerek sunulmuştur.

OSB Olan Öğrencilerin Ailelerinin Müzik Eğitimi Verilen Kurumlarda Girilen Yetenek Sınavlarıyla İlgili Görüşleri

Yetenek sınavı teması 2 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler "karşılaşılan sorunlar" ve "özel düzenlemeler"dir.

Şekil 1: *Müzik Eğitimi Verilen Kurumlarda Girilen Yetenek Sınavları Temasına Ait Kod Modeli*

Karşılaşılan Sorunlar

Bu kategori katılımcıların ifadeleri doğrultusunda *eğitimci veya komisyonun onaylamaması/önyargısı, iletişim problemleri* ve *üniversitenin sınavda değişiklik yapmaması* olarak 3 kod içermektedir.

Katılımcılar komisyonun onaylamaması/önyargısı kodunu yoğun olarak bildirmişlerdir. 4 ebeveyn net bir şekilde eğitimciler tarafından çocuğun OSB'ye sahip olması nedeniyle okula uygun olmadığının, istenmediğinin belirtildiğini aktarmıştır.

"Yetenek sınavında tek bir sorunla karşılaşmıştık o da bir eğitimci çocuğumun bu bölümde bulunmasının doğru olmadığını söylemiş." (A1)

"11 yaşında konservatuvar sınavlarına girdi. Tüm soruları bilmesine rağmen bazı hocalar o okulda bulunmasının doğru olmayacağını söyleyip almak istemediler." (A2)

"Normal şartlar altında almak istemiyorlar bu çocukları. Şu an okuduğu üniversiteden önce diğer üniversitelerle sorunlar yaşadık. Açıkça otizm spektrum bozukluğu olan bir öğrenciyi okullarında istemediklerini söylediler. Şu anki üniversiteyle de sorunlar yaşadık girerken." (A3)

Özel Düzenlemeler

Özel düzenlemeler kategorisi, katılımcıların ifadelerine dayanarak dört başlık altında kodlanmıştır: velinin sınavda çocuğun yanında bulunabilmesi, sınava ilk girme, sınava psikolog çağrılması ve daha yavaş ve anlaşılır konuşma (sınav jürisinin). Kodlar farklı olmasına rağmen, genel olarak bu özel düzenlemelerin, Otizm Spektrum Bozukluğu'ndaki en belirgin problemlerden biri olan iletişimi iyileştirmeye yönelik olduğu gözlemlenebilir. Öğrenci ile daha iyi iletişim kurabilen velinin veya bir psikoloğun sınavda bulunması, jürilerin daha yavaş ve anlaşılır konuşmasını talep etmek, bu özel düzenlemelere örnek teşkil etmektedir.

"Özel düzenleme olarak velisi olarak benim de içeride bulunmama izin verdiler ve bazı hareketlere müdahale ettim." (A2)

"Şu anki üniversitede yetenek sınavında beni de içeri kabul etmişlerdi ve alışılmışın dışında gelen bir soruya müdahale edip uyarabildim." (A8)

"Yetenek sınavlarında özel düzenleme yapıldı, daha rahat koşullar sağlandı, daha yavaş anlaşılır konuştular." (A5)

"Bizim uyarılarımız sonucu özel düzenleme yapıldı. Bir psikolog getirdiler yetenek sınavına." (A3)

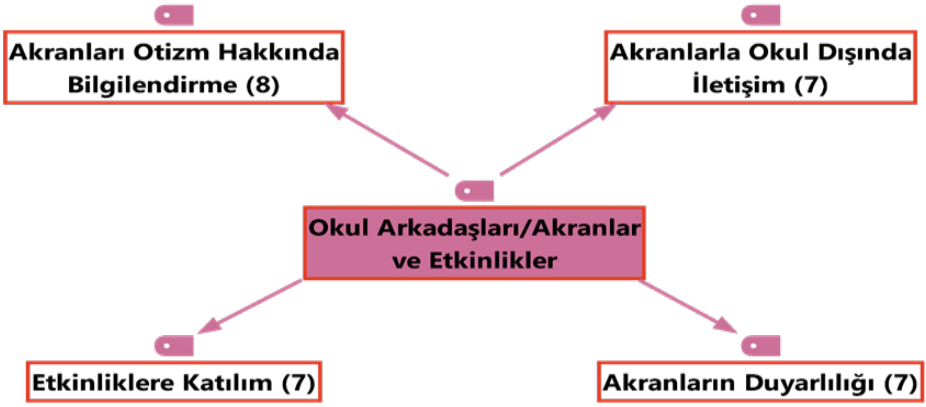
"Yetenek sınavında yaptıkları tek ayrıcalık ilk benim çocuğum sınava girdi, sıra beklemedik." (A1)

Bu kategoride OSB'li öğrencilerin aileleri, müzik eğitimi verilen kurumlardaki yetenek sınavlarına ilişkin karşılaştıkları sorunları belirtmişlerdir. Bu sorunlar arasında, eğitimciler veya komisyonun çocuğun OSB'ye sahip olması nedeniyle olumsuz bir tutum sergileme, iletişim problemleri ve sınavda özel düzenlemelerin yapılmaması gibi konular öne çıkmaktadır. Aileler, çocuklarının potansiyellerini değerlendirmek için bu kurumlarda yaşadıkları olumsuz deneyimlerin etkilerinden bahsetmişlerdir.

Ailelerin yaşadığı sorunlara ek olarak, özel düzenlemelerin talep edilmesi ve bu düzenlemelerin OSB'li öğrencilerin iletişim becerilerini iyileştirmeye yönelik olması dikkat çekicidir. Örneğin, sınavda velinin çocuğun yanında olabilmesi, sınav jürisinin daha yavaş ve anlaşılır konuşması gibi düzenlemeler, OSB'li öğrencilerin sınav sürecinde daha başarılı olmalarına yardımcı olabilir.

OSB Olan Öğrencilerin Ailelerinin Akranlarının Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrenciye Yaklaşımı, Akranlarıyla Okul Dışında İletişimi Ve Akranlarıyla Etkinliklere Katılım Durumu İle İlgili Görüşleri

Bu tema 4 kategori altında incelenmiştir. Bu kategoriler *akranları otizm hakkında bilgilendirme, akranlarla okul dışında iletişim, etkinliklere katılım* ve *akran duyarlılığı*dır.

Şekil 2: *Okul Arkadaşları/Akranlar ve Etkinlikler Temasına Ait Kod Modeli*

Akranları Otizm Hakkında Bilgilendirme

Okul arkadaşları/akranlar ve etkinlikler temasının birinci kategorisi "Akranları Otizm Hakkında Bilgilendirme"dir. Bu kategoride aileler, çocuklarının sınıf arkadaşlarına ve akranlarına Otizm Spektrum Bozukluğu hakkında bilgi verme konusundaki tutumlarını paylaşmışlardır. Bir ebeveyn dışında tüm ebeveynler bu konuda sınıf arkadaşlarına kendileri ve/veya eğitimciler tarafından bilgi verildiğini aktarmıştır. Bu durum, bilgilendirmenin aileler için oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Bazı aileler, bu bilgilendirmenin önemini vurgulamış ve öğrencilerin durumuyla ilgili anlayış geliştirmelerini sağlamak amacıyla eğitimcilerle birlikte bu bilgilendirmeyi gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu kategorideki aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Hayır arkadaşlarına bilgi vermedik. Dışarıdan hareketlerine bakınca otizmli olduğu belli olmuyor. O yüzden özel bir bilgilendirme yapmaya gerek duymadık." (A7)

"Evet, ben arkadaşlarına eğitimcilerin desteğiyle çocuğumun durumu hakkında bilgi verdim." (A1)

"Ön bilgilendirmeyi hem ben hem okul verdi." (A3)

"Hem lisede hem de üniversitede arkadaşlarına bizzat kendim gidip bilgi vermiştim." (A4)

Akranlarla Okul Dışında İletişim

Okul arkadaşları/akranlar ve etkinlikler temasının ikinci kategorisi olan akranlarla okul dışında iletişim, öğrencinin akranlarıyla okul bağlamı dışında da görüşüp görüşmediğiyle ilgilidir. Bazı OSB'ye sahip öğrenciler okul dışında da akranlarıyla iletişimi sürdürebilse de çoğunlukla okul dışı iletişimin olmadığı aktarılmıştır. Bu durumda, OSB'li öğrencilerin akranlarıyla okul dışında iletişim kurma durumunun çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Kimi öğrencilerin aktif bir şekilde iletişim kurabildiği belirtilirken, diğerlerinin sosyal beceri zorlukları nedeniyle daha sınırlı iletişim kurdukları belirtilmiştir. Bu durum, iletişim becerilerindeki zorlukların okul dışında da etkili olabileceğini göstermektedir. Bu kategorideki aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Hem telefonla hem de dışarıda görüşerek iletişim kuruyorlar." (A4)

"Okul dışında iletişime devam ettiğini söyleyemem, benim çocuğum sosyal değil." (A1)

"Çocuğumun iletişim becerisi kötü olduğu için arkadaşlarıyla çok iletişimi yok." (A5)

"Okul dışında da çocuğumu dışarı çağırıyorlar." (A6)

Etkinliklere Katılım

Okul arkadaşları/akranlar ve etkinlikler temasının üçüncü kategorisi etkinliklere katılımdır. Bu kategori öğrencinin müzik eğitim kurumunun düzenlediği konser gibi etkinliklere katılımı hakkındadır. Ebeveyn ifadelerinden, OSB'li öğrencilerin çoğunun, müzik eğitimi kurumları tarafından düzenlenen etkinliklere aktif bir şekilde katıldığı anlaşılmaktadır. Bu alanda OSB'ye sahip öğrenciler akranlarla iletişime kıyasla daha aktif görünmektedir. Ayrıca bu katılım ebeveynler için de önemli bir durum olarak görünmektedir. Bu durum, öğrencilerin müzikal etkinliklere ilgi gösterdiklerini ve bu tür aktivitelerde yer almanın onlar için olumlu bir deneyim olduğunu göstermektedir. Bu kategorideki aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Konserlere her zaman katılıyor." (A1)

"Konserlere her daim katılıyor." (A4)

"Konserlerin hepsine olmasa da katılıyor." (A5)

"...okulun her etkinliğinde mutlaka yer alıyor." (A8)

Akranların Duyarlılığı

Okul arkadaşları/akranlar ve etkinlikler temasının dördüncü kategorisi "Akran Duyarlılığı"dır. Bu kategori öğrencinin sınıf arkadaşlarının ve/veya akranlarının ona yaklaşımı ile ilgilidir. OSB'li öğrencilerin aileleri, çocuklarının okuldaki akranları tarafından genellikle anlayışla karşılandığını ve olumlu bir tavır sergilendiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin okul dışı iletişimi çok güçlü görünmese de okul içindeki iletişimde akranlar tarafından

anlayış hâkim görünmektedir. Dördüncü temanın ilk kategorisi olan çocuk ve ailenin karşılaştığı zorluklar kategorisi altında "akran zorbalığı" kodu bulunsa da zorbalık ve dışlanma gibi sorunlar, en azından üniversite düzeyinde sık bildirilmemiştir. Bu kategorideki aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

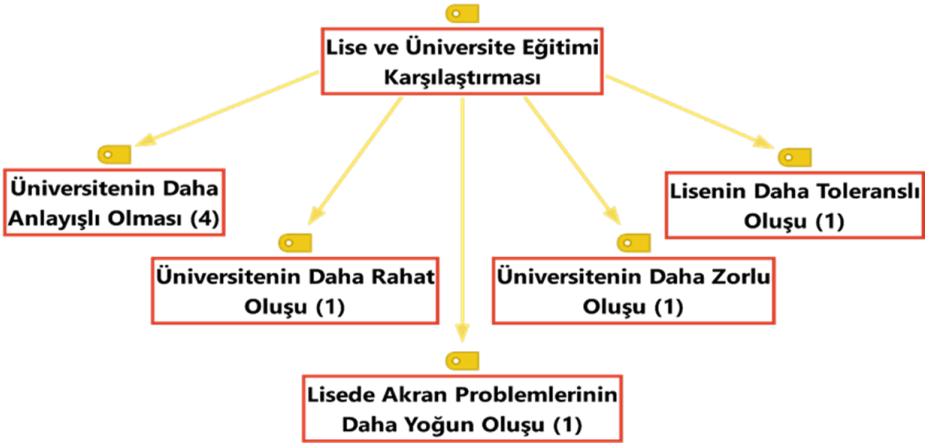
"Arkadaşları çok ahlaklı ve düzgün yetiştirilmiş çocuklar." (A1)

"Müzik bölümü olduğu için çocukların yaklaşımı gayet iyi." (A3)

"Arkadaşlarının yaklaşımları çok olumlu ve hep yardımcı oluyorlar, gerek derslerde gerekse sosyallik açısından olumlu tavır sergiliyorlar." (A6)

OSB Olan Öğrencilerin Ailelerinin Lise ve Üniversite Karşılaştırması Üzerine Görüşleri

Araştırmanın üçüncü teması olan lise ve üniversite eğitimi karşılaştırması Şekil 3'te görülmektedir. Bu tema 5 kategori altında incelenmiştir.

Şekil 3: *Lise ve Üniversite Eğitimi Karşılaştırması Temasına Ait Kod Modeli*

Bu tema altında belirlenen kategoriler; üniversitenin daha anlayışlı olması, üniversitenin daha rahat olması, lisede akran problemlerinin daha yoğun olması, üniversitenin daha zorlu olması ve lisenin daha toleranslı olmasıdır. Temaya bakıldığında baskın olan kategori üniversitenin daha anlayışlı olmasıdır. Kategori bütüncül bir şekilde incelendiğinde üniversitenin daha zorlu oluşu ve lisenin daha toleranslı oluşu dışındaki kategoriler bu kıyaslamada üniversitenin daha olumlu bulunduğunu öne çıkarmaktadır. Bu temaya ait aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Liseye kıyasla üniversitede hem öğretmenler hem kurum daha anlayışlı." (A6)

"Üniversite daha iyi gidiyor. Hocaların yaklaşımı liseye oranla üniversitede çok daha iyi. Lisede ön yargılar daha fazlaydı. Fakat üniversitede hocalar daha sevecen, daha anlayışlı yaklaşıyor." (A7)

"Üniversite daha rahat." (A5)

"Lisede ergenlik dönemi olduğu için akranları açısından acımasızlıklar yaşadık. Bu bizi çok yıprattı." (A4)

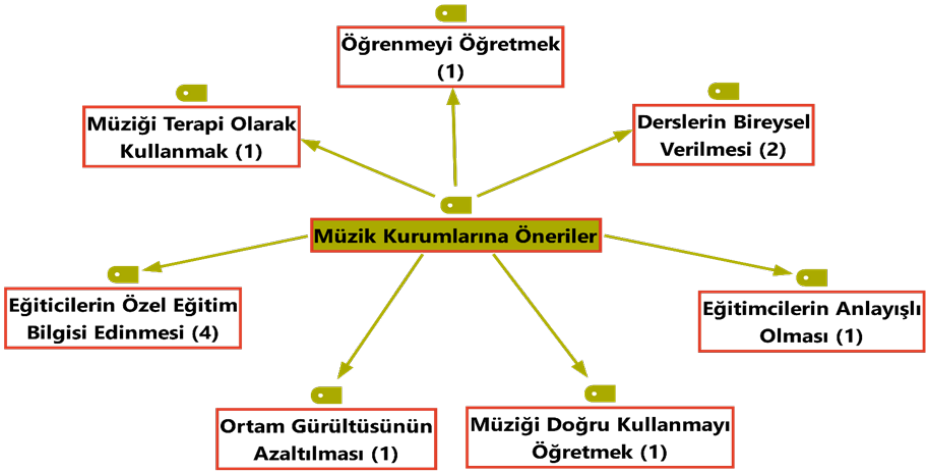
Seyrek de olsa lise eğitim süresinin daha iyi olduğunu düşünen katılımcı ebeveynler de bulunmaktadır.

"Üniversite başlarında biraz zorlandık. Lisede olumsuz bir tavır olmamıştı." (A1)

"Lisede bazı şeyleri tolere edebiliyorlardı. Üniversitede beklenti yükseliyor." (A2)

OSB Olan Öğrencilerin Ailelerinin Müzik Kurumlarına Önerileri

Bu tema OSB olan öğrencilerin müzik eğitim sürecinde ailelerin perspektifinden neyin işe yaradığını, vurgulanması gerektiğini ve değiştirilmesi gerektiğini açıklayan kısımdır. Bu tema altında *eğiticilerin özel eğitim bilgisi edinmesi, derslerin bireysel verilmesi, müziği terapi olarak kullanmak, ortam gürültüsünün azaltılması, öğrenmeyi öğretmek, eğitimcilerin anlayışlı olması* ve *müziği doğru kullanmayı öğretmek* olmak üzere 7 kategori bulunmaktadır. Bu tema kategorilerinin kısa olmasından dolayı temanın genel başlığı altında incelenmiş, her bir kategori için ayrı başlık açılmamıştır. Müzik Kurumlarına Öneriler Temasına Ait Hiyerarşik Kod Modeli Şekil 4'de görülmektedir.

Şekil 4: *Müzik Kurumlarına Öneriler Temasına Ait Kod Modeli*

Tema analizi sonucunda öne çıkan iki temel öneri gözlemlenmektedir: eğitimcilerin özel eğitim konusundaki bilgilerini artırmaları ve derslerin bireysel olarak verilmesi. Özellikle, eğitimcilerin OSB'ye sahip bireyler veya gruplarla çalışırken bu öğrencilerin durumu hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları, ebeveynler için önem arz etmektedir. Bu durum, eğitimcilerin OSB'li öğrencilere daha etkili bir şekilde öğretim sağlamaları ve öğrencilerin özel

ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermeleri gerektiğini göstermektedir. Aynı zamanda aileler, eğitimcilerin işlerini isteyerek ve öğrencilerin ne istediğini tam olarak anlayarak yapmalarının önemini vurgulamışlardır. Bu, eğitimcilerin öğrencilere duyarlı bir yaklaşım benimsemeleri açısından kritik bir faktördür. Eğitimcilerin sürekli olarak özel eğitim konusunda eğitim almaları ve güncel bilgilerle donatılmalarının gerekliliği de vurgulanan diğer bir konudur.

Aileler, OSB'li öğrencilere müzik eğitimi verilirken sınavların bireysel olarak düzenlenmesi gibi, derslerin de bireysel olarak verilmesinin önemini vurgulamışlardır. Bu durumun, öğrencilerin dikkatini toplama becerilerini artırma ve daha özel bir öğrenme deneyimi sağlama konusunda faydalı olabileceği düşünülmektedir. Aileler, sadece bireysel çalgı eğitimi değil, aynı zamanda diğer derslerin de bireysel olarak verilmesinin önemini belirtmişlerdir. Bu görüş, öğrencilerin müzik dışındaki alanlarda da bireysel destek alarak gelişimlerini sürdürmeleri gerektiğine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda, öğrencilere mümkün olduğunca bireysel ders alma ayrıcalığının sağlanmasının önemi vurgulanmıştır. Bireysel derslerle, öğrencilerin özel ihtiyaçlarına daha etkili bir şekilde yanıt verilmesi sağlanabilir. Bu temaya ait aile görüşleri aşağıda verilmiştir.

"Eğitimcilerin yeterli düzeyde özel eğitim bilgisine sahip olmamaları en büyük eksiklik. Eğitimcilerin işini gerçekten isteyerek yapması önemli. Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ne istediklerini tam olarak bilmeleri, bu konuda bilgi donanımına sahip olmaları gerek. Eğitimcinin öğrettiği şeyi öğrenmesi gerek." (A3)

"Başta eğer bir üniversite otizmli öğrencileri okuluna kabul ediyorsa o okuldaki eğitimcileri de bu alanda eğitmeli, özel eğitim konusunda eğitimcilere eğitimler verilmeli. Bu çocuklara nasıl davranılması gerektiğini ve nasıl eğitim vermeleri gerektiğini bilmeliler." (A4)

"Öğretmenler ve okullar özel eğitim konusunda yeterli donanıma sahip değil. Çalışan velilerimiz var mesela, onlar birebir otizm spektrum bozukluğu olan çocuğuyla ilgilenemiyor. Öğretmenler özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olsa bazı sorun ve eksiklikler ortadan kalkabilir. Her öğretmenin özel eğitim konusunda yeterli düzeyde eğitilmesi gerek. Öğretmen yetiştiren kurumlarda özel eğitim dersleri çoğaltılmalıdır." (A5)

"Otizmli çocuklarımıza müzik eğitimi en iyi şekilde bireysel ders olarak verilebilir. Mümkün olduğunda otizmli çocuklara bireysel çalgı eğitimi dışında olan derslerin de bireysel ders olarak verilmesi gerek." (A2)

"Bireysel çalışma bizim otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için her zaman önemli. Biz her zaman bireysel ders alarak gelişimini sağladık. Hem lisede hem üniversitede otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler ile her ders için az da olsa bireysel de ders yapma ayrıcalığı sağlanmalı." (A8)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın amaçları doğrultusunda OSB olan ve müzik eğitimi alan öğrencilerin ailelerinin eğitim kurumlarıyla yaşadıkları sorunlar *"Müzik eğitimi verilen kurumlarda girilen yetenek sınavlarıyla ilgili görüşleri", "Akranlarının Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciye yaklaşımı, akranlarıyla okul dışında iletişimi ve akranlarıyla etkinliklere katılım durumu ile ilgili görüşleri", "Lise ve üniversite karşılaştırması üzerine görüşleri"* ve *"Müzik kurumlarına önerileri"* olmak üzere dört tema altında incelenmiştir.

Birinci tema olan yetenek sınavlarında karşılaşılan sorunlar teması *"Karşılaşılan sorunlar"* ve *"Özel düzenlemeler"* olarak iki kategori altında incelenmiştir. Birinci kategori olan *"Karşılaşılan sorunlar"* kategorisinde katılımcıların ifadeleri doğrultusunda yoğun olarak eğitimci veya komisyonun onaylamaması/önyargısı kodu öne çıkmaktadır. Katılımcı aileler, yetenek sınavlarında yer alan komisyon üyelerinin açıkça otizm spektrum bozukluğu olan bir öğrenciyi okullarında istemediklerini söylemişlerdir. Bazı aileler de, girdikleri yetenek sınavlarında çocuklarının bütün soruları bilmelerine rağmen sınavdan geçer not alamadıklarını dile getirmişlerdir. Çıkan bu sonuçlara benzer olarak başka çalışmalarda da (Çankır, 2020; Sipahi Şirin ve Aytemur, 2023), OSB olan ve müzik eğitimi alan çocukların aileleri süreç içerisinde eğitimcilerin dışlama ve önyargı gibi yaklaşımlarda bulunduklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, OSB'li öğrencilerin ailelerinin müzik eğitimi verilen kurumlardaki yetenek sınavlarına yönelik yaşadıkları zorluklar, bu öğrencilerin eğitim süreçlerini etkileyebilecek önemli faktörlerdir. Bu bulgular, müzik eğitimi kurumlarının, OSB'li öğrencilere karşı daha duyarlı ve destekleyici bir yaklaşım benimsemeleri gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca, özel düzenlemelerin daha geniş bir şekilde benimsenmesi ve bu düzenlemelerin OSB'li öğrencilerin eğitimine entegre edilmesi, bu öğrencilerin müzik eğitimine daha etkili bir şekilde katılımını sağlayabilir.

İkinci tema olan OSB olan öğrencilerin ailelerinin akranlarının Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrenciye yaklaşımı, akranlarıyla okul dışında iletişimi ve akranlarıyla etkinliklere katılım durumu ile ilgili görüşleri teması da dört kategori altında toplanmıştır. Ailelerin görüşleri doğrultusunda *"Akranları otizm hakkında bilgilendirme"* kodu yoğunluk açısından öne geçmektedir. Bu kategori ebeveyn veya eğitimcilerin öğrencinin sınıf arkadaşlarını ve/veya akranlarını onun durumu ve OSB hakkında bilgilendirmeyi açıklamaktadır. Yalnızca bir katılımcı ebeveyn dışında tüm ebeveynler bu konuda sınıf arkadaşlarına kendileri ve/veya eğitimciler tarafından bilgi verildiğini aktarmıştır. Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner'in (2004) yaptıkları bir çalışmada benzer olarak öğretmenlere sınıflarında yer alan özel gereksinimli öğrenci hakkında akranlarına önceden bilgi verilip verilmediği yönünde soru

sorulmuş ve gelen cevaplara bakıldığında önceden bilgilendirme yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmaya paralel olarak Uysal'ın (1999) yaptığı çalışmada da özel gereksinimli öğrencilerin durumu hakkında sınıfta bulunan akranlarına bilgilendirme yapılmasının önemi vurgulanmıştır.

Üçüncü temaya bakıldığında OSB olan öğrencilerin ailelerinin lise ve üniversite karşılaştırılmasını içeren sorusuna karşılık büyük bir çoğunluğu, liseye göre üniversitenin daha anlayışlı olduğunu dile getirmişlerdir. Hem kurum yaklaşımı hem öğretmen yaklaşımı olarak üniversitenin daha rahat olduğunu, fakat derslerin zorluğu açısından da üniversitenin daha zor olduğunu söylemişlerdir.

Bu bulgular, OSB'li öğrencilerin sosyal entegrasyon ve eğitim süreçlerinde yaşadıkları deneyimlere ışık tutmaktadır. Özellikle, akranlarla ilişkilerdeki bilgilendirme, iletişim ve etkinliklere katılım konularında dikkate değer eğilimler gözlenmektedir. Ayrıca, lise ve üniversite eğitimi karşılaştırmasında, üniversitenin daha destekleyici bir ortam sağladığına dair genel bir eğilim bulunmaktadır. Ancak, lisede akran problemlerinin daha yoğun olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, OSB'li öğrencilerin eğitim süreçlerini daha iyi anlamak ve bu öğrencilere daha etkili destek sağlamak gerektiği söylenebilir.

Dördüncü ve son tema olan "müzik kurumlarına öneriler" temasında *"Eğitimcilerin özel eğitim bilgisi edinmesi"* kategorisi öne çıkmaktadır. Aileler: *"Eğitimcilerin yeterli düzeyde özel eğitim bilgisine sahip olmamaları en büyük eksiklik.", "Eğitimcilerin işini gerçekten isteyerek yapması önemli.", "Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerin ne istediklerini tam olarak bilmeleri, bu konuda bilgi donanımına sahip olmaları gerek.", "Eğitimcinin öğrettiği şeyi öğrenmesi gerek."* gibi cümleler ile bu sorunu dile getirmektedirler.

Bu sonuç, benzer çalışmalarla birleştirilerek değerlendirildiğinde, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan öğretmenlerle yapılan görüşmelerin sonuçlarıyla paralel olduğu anlaşılmaktadır. Diken ve Sucuoğlu (1999), Parasız ve Demirci (2014), Aytemur ve Sipahi (2022) tarafından yürütülen diğer çalışmalarda da öğretmenlerin çoğunluğunun özel eğitim konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığına dikkat çekilmiştir. Çıkan bu sonuçlara göre, öğretmen yetiştiren kurumların müfredatında yer alan "Özel Eğitim ve Kaynaştırma" dersinin yeterli olmadığı savunulabilir. Müzik eğitimi lisans düzeyinde ele alındığında, müzik eğitiminde özel gereksinimli öğrencilere yönelik yaklaşımları ve öğretim yöntemlerini içeren uygulamalı bir dersin eklenmesi, bu alandaki eksikliğin giderilmesi bakımından önerilebilir.

Ayrıca, müzik eğitimi veren kurumların OSB'li öğrencilere etkili bir şekilde hizmet verebilmesi için eğitimcilerin özel eğitim konusundaki bilgilerini artırmaları ve sürekli olarak güncellemeleri önemlidir. Böylece OSB'li öğrencilere daha duyarlı bir yaklaşım sergilenmesi sağlanabilir. Bireysel

derslerin artırılması, öğrencilerin özel ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilme ve öğrenme deneyimini kişiselleştirme açısından stratejik bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, bu öneriler, müzik eğitimi veren kurumların, OSB'li öğrencilere daha etkili bir şekilde hizmet verebilmek için eğitim programlarını, müfredatlarını ve öğretim yöntemlerini revize etmelerine yardımcı olabilir. Bu sayede, müzik eğitimi, OSB'li öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha uygun hale getirilebilir ve öğrencilere müzikle daha etkili bir etkileşim olanağı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

Aytemur, B. ve Sipahi, S. (2022). Müzik Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Müzik Yeteneği Olan Özel Gereksinimli Çocuklara İlişkin Algıları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research, 9*(79), 49-59.

Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzuner, Y. (2004), Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya İlişkin Görüş ve Öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 33-50.

Çankır, B. (2020). *Müziğe Yetenekli Otizmli Çocukları Olan Ailelerin Sorunlarının, Betimlenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi

Diken, I.H., ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi, 2*(3), 25-39.

Fong, Ee. Ch. ve Jelas, M. Z. (2010). Music Education for Children with Autism in Malaysia. *Procedia Social and Behavioral Sciences,* 9, 70-75.

Güven, E. (2011). Müzik Dersleri ve Kaynaştırma Uygulaması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19*(3), 709-718.

Köse, E. (2017). Bilimsel Araştırma Modelleri. İçinde R. Y. Kıncal (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2008). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi yaygın gelişimsel bozukluklar destek eğitim programı.* Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2010). *İlköğretim okullarındaki kaynaştırma uygulamalarının değerlendirilmesi.* Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) (2020b). *Milli eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. https://ogm.meb.gov.tr/www/yetenek-sinavi-ile-ogrenci-alacakokullara- basvuru/icerik/717

Parasız, G. ve Demirci, B. (2017). Müzik Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüşleri (Erzurum ili örneği). *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 19(3), 322-339.

Sargın, N. ve Sünbül, A. M. (2002). *Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Öğretmen Tutumlarının (Çeşitli Değişkenler Açısından) İncelenmesi.* XI. Eğitim Bilimleri Kongresi. (ss. 1-16). Lefkoşa: 23-26 Ekim 2022.

Sipahi Şirin, S. ve Aytemur, B. (2023). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Müzik Öğrencilerinin Müzik Eğitimi Süreci İle İlgili Aile Görüşleri.* Ege 8. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi. (ss. 763-777). İzmir: 02-04 Haziran 2023.

Uysal, A. (1995). *Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşleri.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Yazıcıoğlu, T. (2018). Kaynaştırma Uygulamalarının Tarihsel Süreci ve Türkiye'de Uygulanan Kaynaştırma Modelleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi,* 8(1), 92-110.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınları.